

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 De comparatione omissionis ad transgressionem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

formaliter est peccatum iniustitiae, vel generalis, seu legalis, vel specialis, vel utriusque, ut ratio debet currere. Materialiter autem in omni peccato, in quo est ommissio, in quantum inuenitur in malis specie inuenitur, quanto quodlibet bonum uirtutis non potest esse formaliter non omittit, nisi quis, ut debuit, omittit, ita quod omittit, ut g. comedere, quando oportet, &c. Quatenus actus temperantiae qui est de bonis, non facit, omittit materialiter. Quatenus autem eandem debuit secundum naturam Dei legem, non facit, omittit formaliter: & sic ommissio formaliter, dicitur opponitur iniustitiae, ut in articulo corpore dicitur, dupliciter distinguitur, & ponitur speciale peccatum. Primum, sicut peccata iniustitiae sunt specialia peccata, & peccata contra temperantiam, & continentiam distinguuntur. Secundo, sicut in ipsa peccata iniustitiae, inter se peccata distinguuntur, sicut actus uirtutis quibus opponuntur. Tertio, sicut, quia facere bonum, & declinare a malo, sunt diuersi actus iniustitiae: ideo omittit, quod opponitur ad facere: & transgredi, quod opponitur ad declinare, inter se sunt diuersa peccata specialia sub iniustitia continentia, & haec intendit littera.

luntarium: sed omisso quandoque non est uoluntaria, sed necessaria, puta, cum mulier corrupta est, quae uirginitatem uouit: uel cum aliquis amisit rem, quam restituere tenetur: uel cum sacerdos tenetur celebrare, & habet aliquod impedimentum: ergo ommissio non semper est peccatum. ¶ 3 Præ. Cuilibet speciali peccato est determinare aliquod tempus, quod incipit esse: sed hoc non est determinare in ommissione, quia quantumque non facit, similiter se habet, nec tamen semper peccat: ergo ommissio non est speciale peccatum. ¶ 4 Præ. Omne peccatum speciale speciali uirtuti opponitur: sed non est dare aliquam specialem uirtutem, cui ommissio opponatur, tum quia bonum cuiuslibet uirtutis omitti potest: tum quia iustitia, cui specialiter uidetur opponi, semper requirit aliquem actum etiam in declinatione a malo, ut dicitur est, ommissio autem potest esse absque omni actu: ergo ommissio non est speciale peccatum. SED CONTRA est, quod dicitur Iaco. 4. Scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi. RESPON. Dicendum, quod ommissio importat praetermissionem boni, non autem cuiuscumque, sed boni debiti. Bonum autem sub ratione debiti pertinet proprie ad iustitiam: ad legalem quidem, si debuit accipiatur in ordine ad legem diuinam, uel humanam. Ad specialem autem iustitiam, sicut quod debitum consideratur in ordine ad proximum. Unde eo modo, quo iniustitia est specialis uirtus, ut supra * habiti est, & ommissio est speciale peccatum distinctum a peccatis, quae opponuntur aliis uirtutibus. Eo uero modo, quo facere bonum, cui opponitur ommissio, est quaedam specialis pars iustitiae distincta a declinatione mali, cui opponitur transgressio, etiam ommissio a transgressione distinguitur. AD PRIMUM ergo dicendum, quod ommissio non est peccatum originale, sed actuale, non quia habet aliquem actum sibi essentialē, sed sicut quod negatio actus reducitur ad genus actus: & secundum hoc, non agere accipitur, ut agere quoddam, sicut supra * dicitur est. AD SECUNDUM dicendum, quod ommissio, sicut dicitur est, non est nisi boni debiti, ad quod aliquis tenetur. Nullus autem tenetur ad impossibile: unde nullus, si non facit id, quod facere non potest, peccat per omissionem. Mulier ergo corrupta, quae uirginitatem uouit, non omittit uirginitatem non habendo, sed non poenitendo de peccato praeterito, uel non faciendo quod potest ad uotum adimplendum per continentiae obseruantiam. Sacerdos etiam non tenetur dicere missam, nisi supposita debita opportunitate, quae si desit, non omittit. Et similiter aliquis tenetur ad restitutionem supposita facultate, quam

si non habet, nec habere potest, non omittit, dummodo faciat quod potest: & idem dicendum est in aliis. AD TERTIUM dicendum, quod sicut peccatum transgressionis opponitur praecipis negatiuis, quae pertinent ad declinandum a malo: ita peccatum omissionis opponitur praecipis affirmatiuis, quae pertinent ad faciendum bonum. Praecepta autem affirmatiua non obligant ad semper, sed ad tempus determinatum, & pro illo tempore peccatum omissionis incipit esse. Potest tamen contingere, quod aliquis sit impotens ad faciendum quod oportet: quod quidem si sit praeter eius culpam, non omittit quod debet, ut dicitur est. Si uero sit propter eius culpam praecedentem, pura, si aliquis de se inebriauerit, & non potest surgere ad matutinas ut debet, dicunt quidam, quod tunc incipit peccatum omissionis, quia do aliquis se applicat ad actum illicitum, & impossibile cum illo actu, ad quem tenetur. Sed hoc non uidetur uerum, quia dato, quod excitaretur per uolentiam, & iret ad matutinas, non omitteret: unde patet, quod praecedens inebriatio non fuit ommissio, sed omissionis causa. Unde dicendum est, quod ommissio incipit ei imputari ad culpam, quando fuit tempus operandi, tamen propter causam praecedentem, ex qua ommissio sequens, redditur uoluntaria. AD QUARTUM dicendum, quod ommissio directe opponitur iustitiae, ut dicitur est. Non enim est ommissio boni alicuius uirtutis, nisi sub ratione debiti, quod pertinet ad iustitiam. Plus autem requiritur ad actum uirtutis meritorium, quam ad demeritum culpae: quia bonum est ex integra causa, malum autem ex singularibus defectibus: & ideo ad iustitiae meritum requiritur actus, non autem ad omissionem.

ARTICVLVS IIII. *¶ Super Questionis septuagesimae articulum quartum.* ¶ In articulo 4. eiusdem q. 79. dubium occurrit circa id, quod ibi dicitur, quod maior est distantia contraria, quam contradictoria. Et eius ratio est: quia omne nigrum est non album, & non contra. Falsum. n. dicitur, quia maior est distantia inter ens, & non ens, quam inter duo entia. Constat autem contrario rum utriusque esse ens, contradictorium autem alteri non ens, ergo ratio eius claudicat: quia non album extendit se ad omnia extra album, quorum multa magis distant ab albo, quam nigrum, ut patet de distinctis genere ab albo. ¶ Ad hoc dicitur, quod distantia dupliciter sumi potest, proprie pro differentia seu diuersitate positae, & communiter pro diuersitate qualiterque extensa etiam ad non conuenientiam. Et si hoc secundo modo

In solut. ad arg. praeced. Et 1. 2. q. 71. artic. 5.

In corp. ar.

Mal. q. 1. ar. 1. ad 4. & ar. 9. cor.

Lib. 8. ca. 10. circa princ. tom. 5. artic. ad 3.

AA 3 modo

modo sit sermo. con-
stat inter contradicto-
ria esse maiorem di-
stantiam, quia minus
conueniunt, ut argue-
do dicitur. Sed primo mo-
do maior est distantia
contrariorum, quam
contradictoriorum.

Et ratio est, quia con-
trariorum distantia
vtriusque quantifica-
tur: nam vtrumque
extremum est posi-
tium, & ponit ali-
quantam sui distan-
tiam. In contradicto-
rijs vero ex vno tm
membro quantitas di-
stantia est. Tm. n. di-
stat album a non al-
bo, quantum entita-
tem ponit album, &
non plus: quia non al-
bum nullam distan-
tiam ponit. Et propte-
rea auctor optime
hoc probauit ex illa
ratione, quia. f. distan-
tia contrariorum con-
rinet in se distantiam
contradictoriorum, &
addit supra illa: hoc
.n. significant illa ver-
ba. Omne. n. nigrum
est non album, & no
econtra, ac si diceret.
Nigrum includit di-
stantiam albi a non
albo, quia omne ni-
grum est non album,
& vltra hoc includit
distantiam, quam po-
nit ipsum nigrum ab
albo. ergo est maior,
cum non sit contra,
scilicet, quod omne
non album sit nigrum.
Et quod obijciendo
dicitur, quod non al-
bum extendit se ad
tot, nihil obstat: quia
hoc est per accidens,
seu materialiter. For-
maliter namque lo-
quendo, non album,
neque nigrum, neque
aliud genus infert, &
stat cum minori di-
stantia positina, puta,
cum pallido, & alijs
medijs coloribus.

Mo. m. 47. ad
Pop. Antio-
ch. to. 5.

Lib. 10. secto
13. & 14. to-
mo 3.

damni, f. carentia visionis di-
uina, quae debetur peccato omis-
sionis, q̄ pena sensus, quae debet
peccato transgressionis, vt patet
per * Chrysostr. super Matth. sed
pena proportionatur culpa. ergo
gravius est peccatum omis-
sionis, quam transgressionis.

SED CONTRA est, quod faci-
lius est abstinere a malo facien-
do, quam implere bonum. ergo
gravius peccat, qui non abstinere
a malo faciendo, quod est trans-
gredi, quam qui non implet bo-
num, quod est omittere.

RESPON. Dicendum, q̄ pecca-
tum intantum est graue, inquan-
tum a virtute distat. Contrarietas
autem est maxima distantia, ut dicitur in
10. * Metaph. Vnde contrarium
magis distat a suo contrario, q̄ sim-
plex eius negatio: sicut nigrum
plus distat ab albo, q̄ simpliciter
non album. Omne. n. nigrum est
non album: sed non conuertitur.
Manifestum est autem quod trans-
gressio contrariatur actui virtu-
tis: omisso autem importat negatio-
nem ipsius: puta, peccatum omis-
sionis est, si quis debitam reueren-
tiam parentibus non exhibeat:
peccatum autem transgressionis,
si contumeliam, uel quancumq;
iniuriam eis inferat. Vnde mani-
festum est, q̄ simpliciter, & abso-
lute loquendo, transgressio est
gravius peccatum, quam omis-
sio, licet aliqua omisio possit ef-
se grauior aliqua transgressionem.

AD PRIMUM ergo dicendum, q̄
delictum cõiter sumptum signi-
ficat quamcunque omissionem.
Quandoq; tamen stricte accipi-
tur pro eo, q̄ omittitur aliquid
de his quae pertinent ad Deum,
vel quando sciẽter, & quasi cum
quodam cõtemptu derelinquit
homo id quod facere debet: &
sic habet quandam grauitatem,
ratione cuius maiori expiatione
indiget.

AD SECUNDUM dicendum, q̄ ei
quod est bonum facere, opponitur & non facere
bonum, quod est omittere, & facere malum, quod
est transgredi: sed primũ contradictoria, secundum
contraria, quod importat maiorem distantiam, &
ideo transgressio est grauius peccatum.

AD TERTIUM dicendum, q̄ sicut omisio opponitur
praeceptis affirmatiuis, ita transgressio opponitur
praeceptis negatiuis: & ideo vtrumque si proprie ac-
cipiatur, importat rōnem peccati mortalis. Potest
autem large dici transgressio, uel omisio, ex eo q̄
aliquid sit praeter praepcepta affirmatiua, uel negatiua,
disponens ad oppositum ipsorum. Et sic vtrumque
large accipiendum, potest esse peccatum veniale.

AD QVARTUM dicendum, q̄ peccato transgressio-
nis m̄det & pena damni propter auersionẽ a Deo,
& pena sensus propter inordinatam cõuersionẽ ad
bonum cõmutabile. Similiter etiam omissioni non

solum debetur pena damni, sed
etiam pena sensus, secundum il-
lud Matth. 7. Omnis arbor quae
non facit fructum bonum, cici-
detur, & in ignem mittetur. Et
hoc propter radicem, ex qua pro-
cedit, licet non habeat ex neces-
sitate actualem cõuersionem ad
aliquid bonum commutabile.

QVAESTIO LXXX.

De partibus potentialibus iustitiae, in
duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum
est de partibus potẽ-
tialibus iustitiae, id est, de
virtutibus ei annexis.

ET CIRCA hoc duo sunt con-
sideranda.
¶ Primo quidem, quae virtutes
iustitiae annexantur.
¶ Secundo, considerandum est
de singulis virtutibus iustitiae an-
nexis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Virum conuenienter assignentur vir-
tutes iustitiae annexae.

AD PRIMUM sic proceditur.
Videtur, q̄ inconuenienter
assignentur virtutes iustitiae an-
nexae. * Tullius enim enumerat
sex, scilicet, religionẽ, pietatem,
gratiam, vindicationem, obler-
uantiam, ueritatem: uindictio
autem uidetur species esse com-
mutatiuae iustitiae, in quam illa-
tis iniurijs uindicta rependitur,
ut ex supra ¶ dictis patet. non
ergo debet poni inter uirtutes ius-
titiae annexas.

¶ 2. Præ. * Macrobius super
somnia Scipionis ponit septem,
scilicet, innocentiam, amicitiam,
concordiam, pietatem, religio-
nem, affectum, humanitatẽ, que-
rum plures a Tullio praetermit-
tuntur. ergo uidetur insufficien-
ter enumeratas esse uirtutes ius-
titiae adiunctas.

¶ 3. Præ. A quibusdam alijs po-
nuntur quinque partes iustitiae,
scilicet, obedientia respectu supe-
rioris, disciplina respectu inie-
rioris, aequitas respectu aequi-
lium, fides, & ueritas respectu
omnium, de quibus a ¶ Tullio
non ponitur nisi ueritas. ergo ui-
detur insufficien-ter enumeratas
uirtutes iustitiae annexas.

¶ 4. Præ. Andronicus Peripatet-
icus ponit nouem partes iustitiae
annexas, scilicet liberalitatem, ben-
gnitatem, uindictiuam, cogni-